

РОЛЬ КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ В ОРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОГО ДОЗВІЛЛЯ

У статті порушується питання про необхідність цілеспрямованого змістовно організованого студентського дозвілля під час навчання молоді у вищому навчальному закладі. Автор доводить, що в обов'язки куратора академічної групи ВПНЗ входить організація дозвілля своїх вихованців. Розглядаються організаційні та професійні якості куратора студентської групи від яких залежить вектор професійного та особистісного зростання майбутніх спеціалістів.

У статті наведені форми роботи куратора зі студентством вищого навчального закладу. Підкреслюється, що чітко організоване змістовне студентське дозвілля дає можливість для формування інтелектуального потенціалу майбутнього фахівця, професійної культури сучасної студентської молоді та забезпечує платформу оволодіння засобами самореалізації, самоактуалізації, самовиховання, саморозвитку, самоосвіти.

Ключові слова: *куратор, академічна група, студентство, студентське дозвілля, дозвіллева діяльність, майбутні педагоги, напрями та форми кураторської роботи.*

Денисенко А.О. Роль куратора академической группы в организации студенческого досуга. *В статье поднимается вопрос о необходимости целенаправленного, содержательно организованного студенческого досуга во время учёбы молодого человека в высшем учебном заведении. Автор доказывает, что в обязанности куратора академической группы ВПНЗ входит организация досуга своих воспитанников. Рассматриваются организационные и профессиональные качества куратора студенческой группы от которых зависит вектор профессионального и личностного роста будущих специалистов.*

В статье предложены формы работы куратора со студентством высшего учебного заведения. Подчеркивается, что четко организованный содержательный студенческий досуг дает возможность для формирования интеллектуального потенциала будущего специалиста, профессиональной культуры современной студенческой молодежи и обеспечивает платформу овладения средствами самореализации, самоактуализации, самовоспитания, саморазвития, самообразования.

Ключевые слова: куратор, академическая группа, студенчество, студенческий досуг, досуговая деятельность, будущие учителя, направления и формы кураторской работы.

Denysenko A.O. The role of academic group curator in students' leisure organization. The article deals with the necessity of purposeful, rich in content, organized students' leisure during a young person's studies at University. The author proves that the duties of an academic group counsel of a HPEE include students' leisure organizing. Organizational and professional student group curator's qualities are considered and its correlation with individual and professional growth of future specialists.

The article suggests forms of work for an academic group counsel of a higher educational establishment. It is underlined that thoroughly-organized students' leisure empowers the formation of intellectual potential of future specialist, professional culture of modern student mass and provides the background for acquiring means of self-organization, self-actualization, self-bringing, self-development and self-education.

Keywords: academic group, counsel, students, students' leisure, leisure activity, future teachers, directions and forms of counsel's work.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Найважливіше призначення вчителя школи, вихователя освітнього (дитячого, позашкільного, спеціалізованого) закладу, куратора (педагога, наставника, тьютора) професійного та вищого навчального закладу – сприяти розвитку дитини, учня, вихованця, студента; виховання гармонійно розвинутої особистості; утвердження людського в людині, формування індивідууму. Постійно тримаючи окреслену проблему в полі зору, освіта висуває високі вимоги саме до особистості вчителя, педагога, куратора, наставника.

В. Сухомлинський у книзі «Сто порад учителям» писав: «...Від нас, від нашого вміння, майстерності, мудрості залежить її (людини) життя, здоров'я, розум, воля, громадянське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя» [5; 420]. К. Ушинський зазначав: «У вихованні все повинно базуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний

організм закладу, хоч як хитро він був придуманий, не може замінити особистості у справі виховання» [7; 123]

Зазначимо, що однією з найважливіших складових набуття професії студентами вищого педагогічного навчального закладу (ВПНЗ), окрім навчально-виховного процесу, є їхня підготовка до майбутньої практичної діяльності під час виховної (позааудиторної) роботи у вищому закладі освіти, участі студентства у доцільній змістовній дозвілєвій діяльності. Позааудиторна робота студентів, студентське дозвілля дають їм змогу «гармонізувати внутрішні та зовнішні фактори формування професійної культури майбутнього вчителя, створюють додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу особистості, задоволення тих потреб, які в процесі аудиторної роботи не задовольняються» [4; 394]. Слід зауважити, що ефективність цього процесу залежить від роботи кураторів студентських груп ВПНЗ, від цілеспрямованої організації студентського дозвілля в умовах однієї академічної групи, вузу в цілому.

На жаль, не кожний куратор академічної групи акумулює у собі ті надзвичайні риси та здібності, що необхідні сьогодні для вирішення завдань підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів. Тому актуальним залишається питання про більш широке залучення до інституту кураторів викладачів, авторитет яких визначається професійними та особистісними якостями: знаннями, життєвим досвідом, трудовою дисципліною, громадянською моральною позицією, відданістю вчительській справі тощо.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання відповідної проблеми. Проблема діяльності куратора академічної групи не є новою. У сучасній освітній науці накопичений значний теоретико-методичний матеріал, що забезпечує нові підходи до виховного процесу у вищій школі.

У дослідженнях науковців (І. Бех, Є. Бондаревська, Н. Гузій, А. Деркач, С. Золотухіна, І. Ісаєв, М. Киященко, С. Кульневич, З. Курлянд, А. Мудрик,

Т. Осипова, А. Троцько, Г. Шевченко та ін.) з питань проблем виховання у вищій школі розроблені теоретико-методологічні засади навчально-виховної (позааудиторної) роботи із студентською молоддю, розкритий зв'язок професійного і особистісного розвитку майбутніх фахівців (А. Алексюк, І. Зубкова, І. Зязюн, М. Нікандров, В. Сластьонін, В. Тамарін, О. Цокур та ін.). Деякі питання організації виховної роботи в студентських групах, проблеми адаптації студентів у вищих навчальних закладах обґрунтовані в працях І. Васильєва, С. Гури, В. Демчика, М. Донченко, К. Огієнка, С. Селіверстова, Р. Скульського, П. Щербаня та інших учених.

Аналіз наукових джерел дозволяє констатувати досить широке висвітлення сутності, основних напрямів і принципів організації студентського дозвілля у працях В. Бочелюк, В. Бочелюк, А. Воловик, В. Воловик, І. Гутнік, Л. Делінгевич, Т. Климової, І. Петрової, С. Пішун, І. Сидор, О. Тадлі, А. Фатова, І. Шевчук та ін., які вказують на нерозривний зв'язок дозвілля з навчально-виховним процесом ВПНЗ. У цілому проблеми організації студентського дозвілля, хоча й займають певне місце, але найчастіше вони присвячені висвітленню фрагментів досвіду дозвіллевої діяльності. На жаль, до цього часу в Україні відсутня концепція студентського дозвілля.

Отже, аналіз наукових джерел свідчить про необхідність порушення питання ролі та функцій куратора академічної групи ВПНЗ в організації цілеспрямованого змістовного студентського дозвілля з метою розвитку педагогічної майстерності та удосконалення професійних якостей, компетентностей майбутнього вчителя.

Мета статті. Виходячи з актуальності зазначеної проблематики, гострої потреби в удосконаленні навчально-виховного процесу, модернізації виховної системи (ВС) ВПНЗ, порушимо питання щодо з'ясування ролі змістовного поля кураторів, багатоаспектності функціональних обов'язків та напрямів роботи наставників молоді та можливості виховного процесу ВПНЗ для організації

доцільного дозвілля студентів з метою формування справжнього майбутнього вчителя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначальна роль у особистісному розвитку майбутнього вчителя належить інституту кураторів ВПНЗ. Саме від організаторських та особистісно-професійних якостей куратора студентської групи залежить вектор професійного та особистісного становлення майбутніх спеціалістів. Досвід роботи Інституту кураторів Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди свідчить про необхідність, доцільність та значущість системи кураторської роботи, яка включає: семінари кураторів, творчу співпрацю роботи кураторів різних факультетів, обмін виховними технологіями кураторської роботи, вивчення досвіду роботи досвідчених кураторів кураторами-початківцям. Такі форми роботи спонукають наставників студентської молоді до творчої активності [1].

Спектр діяльності кураторів ВПНЗ широкий та багатогранний і потребує високого рівня культури та належної психолого-педагогічної підготовки. Важливим у роботі наставника молоді є забезпечення систематичності навчально-виховної роботи в академічних групах, чіткої організації високого рівня всього педагогічного процесу, планомірного і продуманого спілкування (спільної дозвіллевої співпраці) зі студентами. Комплексний підхід до організації дозвіллевої діяльності дає можливість урахувати послідовність етапів розвитку особистості студентів від курсу до курсу, поступово ускладнюючи завдання виховання, розширюючи поле професійного зростання.

Сучасна теорія педагогіки виокремлює такі функції куратора: організаторську, координаційну, стимулюючу, діагностичну, виховну та інші. Звідси, куратор ВПНЗ повинен:

- сформувати колектив (створити атмосферу взаєморозуміння, взаємодопомоги між суб'єктами педагогічного процесу – «студент-студент», знаходити контакт з вихованцями – «наставник-вихованець», попереджати

конфлікти у групі – «студент-студент», «педагог-студент», «куратор-вихованець» тощо);

- організувати у групі органи студентського самоврядування (враховуючи інтереси, побажання, погляди сучасних студентів створити умови, надати можливість для самоорганізації, самодисципліни, саморозвитку, самовдосконалення, самовиховання, «само-Я-концепції особистості майбутнього вчителя» тощо);

- розробити, розвивати, модернізувати і корегувати напрями позанавчальної роботи (створити в групі атмосферу спільного пошуку шляхів (напрямів, форм, змісту) професійного зростання, культурного збагачення, ґрунтовної освіти майбутнього спеціаліста);

- сприяти адаптації та соціалізації особистості у студентській групі, гуртожитку, університеті, суспільстві (проводити індивідуальну роботу із студентами – чути сучасного студента, відчувати вихованця, підтримувати ініціативність, лідерство, творчість креативної молоді; надавати психолого-педагогічну підтримку, юридичну захищеність та ін.);

- мотивувати й активізувати студентів до творчого, освітньо-пізнавального, науково-дослідного процесу в позааудиторний час (проводити, організовувати студентське дозвілля, брати участь в дозвіллевій діяльності разом із вихованцями, розкривати значущість змістовного дозвілля для формування компетентностей справжнього фахівця тощо);

- стимулювати та заохочувати (морально та матеріально) участь студентів в активному житті університету, громадському житті міста, країни (преміювання, нагородження почесними грамотами, листи-подяки батькам, фотографування на дошку пошани, присвоєння звання «Студент року», відрядження для участі у молодіжних проектах та ін.);

- проводити моніторинг студентських успіхів, соціалізації та ін., коригувати вчинки у разі необхідності (відстежувати досягнення студентів, попереджувати недоліки, аналізувати та вчасно вживати коригуючих заходів;

створити банк даних про творчі організаторські здібності студентів та їхній подальший розвиток у процесі дозвілєвої діяльності тощо);

- виховувати власним прикладом (фаховою компетентністю, зразковою трудовою дисципліною та відповідальністю, багатою культурою, толерантністю, зовнішнім виглядом тощо).

Стисло розглянемо окремі аспекти можливостей виховних впливів сфери студентського дозвілля у рамках виховної системи ВПНЗ. Створення психологічного комфорту та згуртування колективу у групі повинно відбуватися з перших днів перебування студента у вищому педагогічному закладі освіти. Це психолого-педагогічне підґрунтя (упродовж усього навчання) впливає на позитивне сприймання студентами сфери вузівського дозвілля – «спільних творчих праць», розвиває товариські стосунки – бажання «дружніх хвилин спілкування» із друзями-одногрупниками, формує «відчуття єдиної родини», виховує почуття дружби, навчає майбутніх педагогів різним формам творчого дружнього спілкування у колективі (групах, мікрогрупах) та ін. Під час проведення та у процесі підготовки різних заходів ХНПУ імені Г.С.Сковороди: «Вогників друзів», тимблдіingu, КВК, капустаників, тренінгів та інших форм дозвілля, куратор здійснює свої виховні завдання: згуртовує колектив одногрупників, допомагає виявити творчі здібності кожного студента, а також допомагає адаптувати набуті, під час таких творчих спілкувань, знання та вміння до умов подальшої практичної роботи у школі.

Наприклад, під час колективної творчої праці «Калейдоскоп дружби» студенти розробляли Кодекс дружби (для студентської аудиторії), сценарій реаліті-шоу «Мій друг – справжній герой» та ін. Після проведення цієї гри студенти отримали кейс-доручення скласти аналогічний сценарій для різних вікових груп школярів: розробити творчі завдання з метою виховання почуттів дружби, взаємодопомоги. Найкращі сценарії, напрацювання обговорювалися під час засідання дискусійного клубу «Освітній портал» та впроваджувалися студентами під час проходження педагогічної практики.

Поєднуючи в своїй кураторській роботі викладацькі та виховні функції, куратор має можливість реально здійснити цілісний освітньо-виховний процес, створивши систему тих специфічних взаємокомунікацій, що являють собою соціальну ситуацію гармонійного професійно-особистісного розвитку майбутніх спеціалістів. Тому одним із корисних напрямів студентського дозвілля може і повинна стати науково-дослідна діяльність студентів.

Виховання любові до професії учителя відбувається через пізнання цінностей фаху, розуміння значущості професії вчителя для становлення особистості дитини та людства в цілому, осмислення можливостей науково-дослідної діяльності для здобуття фахової майстерності та формування професіоналізму. Безперечно, розуміння студентами значущості пошуку науково-дослідних скарбів прищеплюється власним прикладом куратора-педагога-науковця ВПНЗ. На думку А. Троцько, куратор-науковець – це справжній фахівець своєї справи, той, хто живе поки шукає і діє, прогресує, поки здобуває і здійснює, зростає (у професійному розумінні) поки вивчає, аналізує, адаптує, модернізує, впроваджує, вдосконалює і вміє це передати (науково, цікаво, доступно) нащадкам, вихованцям, учням, поколінню.

Звідси, завданням куратора є створення науково-дослідної сфери студентського дозвілля, організація такої самостійної науково-дозвіллевої діяльності, яка б спонукала студентів до творчої атмосфери, розвитку інтелектуальної активності. Для з'ясування сутності та значущості науково-дослідної роботи у професійному зростанні важливо до виховної системи ВПНЗ включити або посилити такий напрям позааудиторної роботи, який буде спрямований на збагачення студентів науковими знаннями, обізнаність новими дослідженнями, володіння інноваційними технологіями, тому з метою здійснення освітньої концепції, вирішення задач національної доктрини у ХНПУ імені Г.С.Сковороди на факультетах (та в університеті) організовують тижні науки, круглі столи, науково-практичні конференції, колоквиуми та ін. Цікаві форми роботи зі студентами («Конкурс менеджерів освіти», ділова гра

«Битва ораторів», «Презентація нових виховних технологій» та ін.) допомагають змінювати ставлення студентської молоді до науково-дослідної діяльності, позитивно (із зацікавленням) сприймати практичні завдання пошукового характеру та ін.

Улюбленою формою роботи студентів у цьому напрямку є Ярмарок студентських ідей. Концепція заходу передбачає велику підготовчу роботу: розподіл групи на дослідні мікрогрупи, отримання споріднених тем та, власне, захист власних творчих проєктів. Дослідна група коротко доповідає про суть своєї роботи (проблеми), аргументовано захищає її, відповідає на запитання одногрупників, педагогів та висловлює власну позицію, логічно обґрунтовано доводить її правомірність. Таким чином, включення студентів до самостійної науково-дослідної роботи за допомогою організації змістовного професійно спрямованого дозвілля (дискусії, рольові та ділові ігри) сприяє формуванню професійно необхідних якостей особистості майбутніх вчителів.

Отже, культурно-дозвіллева діяльність студентів пов'язана з організацією їхнього вільного часу та відпочинку і виконує певну освітню та виховну мету вищої школи через реалізацію соціально-педагогічної (забезпечення можливостей вільного обрання особистісно та суспільно спрямованих, корисних, цікавих для них видів любительської діяльності); інформаційно-освітньої (стимулювання активного набуття ними професійних знань шляхом самоосвіти; розвиток їхніх пошуково-творчих здібностей та вмінь; набуття ними навичок практичного застосування отриманих знань); творчорозвивальної (актуалізація потреб студентської молоді щодо творчого самовизначення та самовираження шляхом залучення їх до мережі дозвіллевих науково-технічних гуртків, художніх і музичних студій, колективів ужиткового мистецтва та інших аматорських об'єднань з обов'язковою демонстрацією результатів творчої праці через організацію виставок, експозицій, концертів, конкурсів тощо) та рекреаційно-розважальної (забезпечення фізичної розрядки

особистості, зняття у неї інтелектуальної втоми і нервової напруги, збагачення позитивними емоціями) функцій.

Слід зазначити, що багатоаспектний розвиток студента у сфері дозвілля відбуватиметься за таких умов: форми та зміст дозвілля не нав'язуються студентам, а обираються ними добровільно; дозвіллева діяльність будується на принципах самоуправління, студенти самі виступають організаторами свого дозвілля; розумно чергуються форми організації студентського дозвілля. Ефективність (професійна, особистісна та суспільна значущість та корисність) дозвілля студентської молоді великою мірою залежить від професійного рівня, творчої активності педагога-куратора (тьютора, наставника). Безперечно, взаємодія куратора і студента є одним із найважливіших чинників, які впливають на становлення особистості молодої людини, оскільки дуже багато з того, що людина набуває в студентські роки, залишається з нею на все життя і визначає її життєву і професійну траєкторію [6; 433].

Отже, дозвіллева діяльність – це не лише шлях зростання інтелектуального потенціалу, професійної культури сучасної студентської молоді, а й платформа формування відповідальності, оволодіння засобами самореалізації, самоактуалізації, самовиховання, самоосвіти.

Висновки і перспективи подальшого пошуку з означеної проблеми.

Підсумовуючи вищезазначене наголосимо на важливих складниках (чинниках) успіху кураторської роботи з питань організації змістовного студентського дозвілля, підвищення якості та ефективності виховної системи ВПНЗ:

1. Мета роботи куратора академічної групи ВПНЗ – створення зовнішніх умов і сприяння актуалізації внутрішніх резервів молодої людини для повноцінної творчої самореалізації як в професійній, так і в інших сферах життєдіяльності.

2. Визначальним у роботі наставника молоді є його гуманістична позиція (система сформованих настанов і ціннісних орієнтацій, ставлень і оцінок світу, педагогічної діяльності та ін.) у ставленні до студента: повага до студента (його

поглядів та потреб), захист їхніх прав та інтересів, турбота про їх фізичне і психічне здоров'я, емпатійне ставлення до кожного, діалогічне спілкування тощо.

3. Сучасний куратор повинен досконало володіти засобами (технологіями) формування (громадянської та професійної) свідомості, організації (професійної та дозвіллевої) діяльності, стимулювання, розвитку потягу вихованця до самореалізації, самовиховання та ін.

З огляду на це, педагогіка дозвілля в умовах вищого педагогічного закладу освіти повинна бути організована диференційно, враховуючи рік навчання студентів, особливості різних категорій, життя та побуту студентів кожного факультету та ін., й орієнтована на особистість студента (людину прогресу і творення), на формування професіоналізму майбутнього вчителя (справжнього та досконалого джерела знань, ціннісних орієнтацій).

ЛІТЕРАТУРА

1. Виховна робота в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди (зб. Матеріалів до IV міжнародної виставки навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні – 2001») / За ред. член-кор. АПН України, доктора педагогічних наук, проф. А. В. Троцько. – Х. : ХДПУ, 2001. – 106 с.

2. Воспитательная деятельность педагога: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Под общ. ред. В. А. Сластенина и И. А. Колесниковой. – М. : Изд. центр «Академия», 2006. – 336 с.

3. Виховна робота зі студентською молоддю: Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Ю. Осипової. – Одеса: Фенікс, 2006. – 288 с.

4. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / За ред. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.

5. Сухомлинський В. О. Вибр. пед. тв. : в 5 т. – Т. 2. – К. : Рад. шк., 1976. – С. 420.

6. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.

7. Ушинський К. Д. Твори в 6 т. – К. : Рад. шк., 1952. – Т.1. – С. 123.